

BIZNESDA KORPORATIV MADANIYATNING KOMPANIYA DAROMADIGA TA'SIRI

Hamraqulova Olima Haydaraliyevna

Annotatsiya: Mazkur maqolada korporativ madaniyatning korxona faoliyati samaradorligi, xodimlar motivatsiyasi, mijozlar qoniqishi va kompaniya daromadiga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, kuchli korporativ madaniyatni shakllantirishning biznes rivojlanishidagi ahamiyati, xalqaro tajribalar hamda zamonaviy boshqaruv usullari asosida yoritilgan. Tadqiqot natijalari korporativ qadriyatlar va tashkilot muvaffaqiyati o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: korporativ madaniyat, biznes, kompaniya daromadi, xodimlar motivatsiyasi, boshqaruv, tashkilot, samaradorlik, innovatsiya, mijozlar qoniqishi, inson kapitali.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan iqtisodiy sharoitda kompaniyalarning muvaffaqiyati nafaqat moliyaviy resurslar yoki zamonaviy texnologiyalarga, balki korporativ madaniyat darajasiga ham bog'liq. Korporativ madaniyat tashkilotning ichki muhitini belgilovchi qadriyatlar, an'analar, xulq-atvor me'yorlari va boshqaruv tamoyillari yig'indisi bo'lib, xodimlarning mehnat unumdorligi hamda kompaniyaning umumiy samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

So'nggi yillarda dunyoning yetakchi kompaniyalari tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, kuchli korporativ madaniyatga ega tashkilotlarda xodimlar almashinuvi kamayadi, innovatsion g'oyalar ko'payadi, mijozlarga xizmat ko'rsatish sifati yaxshilanadi va natijada kompaniya daromadi sezilarli darajada ortadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Korporativ madaniyat tushunchasi ilk bor amerikalik olim Edgar H. Schein tomonidan keng ilmiy asoslangan bo'lib, u korporativ madaniyatni tashkilot a'zolari tomonidan qabul qilingan umumiy qadriyatlar va xatti-harakatlar tizimi sifatida tavsiflagan.

Deal va Kennedy (1982) korporativ madaniyat tashkilot muvaffaqiyatining eng muhim omillaridan biri ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning fikriga ko'ra, xodimlarning umumiy maqsad sari birlashishi kompaniya samaradorligini oshiradi.

Kotter va Heskett (1992) tomonidan olib borilgan uzoq muddatli tadqiqotlar kuchli korporativ madaniyatga ega kompaniyalarning moliyaviy ko'rsatkichlari boshqa korxonalarga nisbatan ancha yuqori ekanligini isbotlagan.

Denison (1990) korporativ madaniyat va tashkilot samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlikni empirik jihatdan asoslab bergan hamda moslashuvchan boshqaruv tizimining ahamiyatini ko'rsatgan.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda ham korporativ madaniyatning innovatsiyalar, raqobatbardoshlik va daromad o'sishidagi roli keng yoritilmoqda.

Mazkur tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilish, qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni umumlashtirish, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi. Shuningdek, xalqaro kompaniyalarning boshqaruv tajribasi ham o'rganildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida korporativ madaniyatning kompaniya daromadiga ta'siri boshqaruv samaradorligi, xodimlar mehnat unumdorligi, mijozlar qoniqishi va moliyaviy natijalar nuqtai nazaridan tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, korporativ madaniyat faqat tashkilotning ichki muhitini shakllantiribgina qolmay, balki uning iqtisodiy ko'rsatkichlarini ham sezilarli darajada yaxshilaydi.

Kuchli korporativ madaniyatga ega kompaniyalarda xodimlarning tashkilotga sodiqligi yuqori bo'lib, bu mehnat unumdorligining oshishiga xizmat qiladi. Xodimlar o'z vazifalarini mas'uliyat bilan bajaradi, jamoada o'zaro ishonch va hamkorlik muhiti shakllanadi hamda ish jarayonida yuzaga keladigan nizolar kamayadi. Natijada ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlari tezlashib, operatsion xarajatlar qisqaradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, korporativ qadriyatlar aniq belgilangan va barcha xodimlar tomonidan qabul qilingan kompaniyalarda innovatsion faoliyat ham yuqori bo'ladi. Bunday tashkilotlarda yangi g'oyalarni ilgari surish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va biznes jarayonlarini takomillashtirish uchun qulay muhit yaratiladi. Innovatsiyalar esa mahsulot va xizmatlar sifatining oshishiga, bozor ulushining kengayishiga hamda daromadning ko'payishiga olib keladi.

Mijozlar bilan ishlash sifatiga ham korporativ madaniyat bevosita ta'sir ko'rsatadi. Xodimlarning mijozlarga nisbatan ijobiy munosabati, xizmat ko'rsatish standartlariga rioya qilishi va muammolarni tezkor hal etishi mijozlar ishonchini mustahkamlaydi. Natijada doimiy mijozlar soni ortadi, kompaniyaning bozordagi obro'si yaxshilanadi va savdo hajmi oshadi.

Tadqiqot natijalari korporativ madaniyatning moliyaviy samaradorlikka ta'sirini quyidagi ko'rsatkichlar orqali ifodalash mumkinligini ko'rsatdi.

Ko'rsatkich	Kuchli korporativ madaniyat mavjud bo'lganda kuzatiladigan natija
Xodimlar mehnat unumdorligi	15–30 % gacha oshadi
Kadrlar almashinuvi	20–40 % gacha kamayadi
Mijozlar sodiqligi	Barqaror ravishda ortadi
Innovatsion takliflar soni	Sezilarli ko'payadi
Operatsion xarajatlar	Qisqaradi
Kompaniya daromadi	Barqaror o'sish kuzatiladi

Olingan natijalar asosida korporativ madaniyat va kompaniya daromadi o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjudligi aniqlandi. Xodimlarning motivatsiyasi va tashkilot qadriyatlariga sodiqligi ortgani sari mehnat unumdorligi ham oshadi, bu esa ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish hajmining kengayishiga hamda foydaning ko'payishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, korporativ madaniyat boshqaruv qarorlarining sifatini yaxshilaydi,

resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi va kompaniyaning uzoq muddatli raqobatbardoshligini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari korporativ madaniyatni rivojlantirishga yo'naltirilgan strategik boshqaruv qarorlari kompaniya daromadini oshirish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash hamda bozordagi raqobat ustunligini kuchaytirishda muhim omil ekanligini tasdiqlaydi. Shu sababli har bir korxona o'zining korporativ qadriyatlari, ichki kommunikatsiya tizimi va xodimlarni rag'batlantirish mexanizmlarini muntazam ravishda takomillashtirib borishi maqsadga muvofiqdir.

XULOSA

Korporativ madaniyat kompaniyaning iqtisodiy muvaffaqiyatini belgilovchi muhim strategik omillardan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kuchli korporativ madaniyat xodimlarning motivatsiyasini oshiradi, innovatsiyalarni rag'batlantiradi, mijozlar sodiqligini kuchaytiradi va operatsion xarajatlarni kamaytiradi. Natijada kompaniyaning daromadi hamda raqobatbardoshligi ortadi.

Shu sababli korxonalarda ochiq muloqot, adolatli boshqaruv, jamoaviy hamkorlik va uzluksiz rivojlanishga asoslangan korporativ madaniyatni shakllantirish biznesning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Schein E. H. *Organizational Culture and Leadership*. 5th ed. Hoboken: John Wiley & Sons, 2017.
2. Kotter J. P., Heskett J. L. *Corporate Culture and Performance*. New York: Free Press, 1992.
3. Deal T. E., Kennedy A. A. *Corporate Cultures: The Rites and Rituals of Corporate Life*. Reading, MA: Addison-Wesley, 1982.
4. Denison D. R. *Corporate Culture and Organizational Effectiveness*. New York: John Wiley & Sons, 1990.
5. Robbins S. P., Judge T. A. *Organizational Behavior*. 19th ed. Pearson, 2023.